

АГРАРНІ РОЗПИСКИ ЯК ЗАСІБ ФІНАНСУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

В ринкових умовах комерційні банки є одним із інструментів вирішення довгострокових проблем соціально-економічного зростання через збільшення обсягу і прискорення темпів зростання інвестицій у реальний сектор економіки. Проте, мусимо констатувати, що банки недостатньо інвестують реальний сектор економіки України, що багато в чому зумовлено як їх неготовністю надавати великі і довгострокові кредити, так і нестабільністю функціонування виробничих підприємств, відсутністю реальних структурних перетворень у вітчизняній економіці, а відтак, – високими кредитними ризиками [5].

З огляду на ці проблемні моменти сільськогосподарські товаровиробники повинні мати альтернативні варіанти кредитування, зокрема одним із таких варіантів може бути кредитування під заставу майбутнього врожаю, яке успішно функціонує у Бразилії, шляхом застосування фінансового інструменту у вигляді розписок-договору CPR (Cedula de Produto Rural), які є обіцянкою постачати сільськогосподарську продукцію або здійснювати оплату після реалізації своєї сільськогосподарської продукції у майбутньому за отримання ресурсів (фінансових чи товарних) вже сьогодні для ведення сільськогосподарської діяльності. [1]

Згідно Закону України «Про аграрні розписки», прийнятого 06.11.2012 року, аграрна розписка – це товаророзпорядчий документ, що фіксує безумовне зобов'язання боржника, яке забезпечується заставою, здійснити поставку сільськогосподарської продукції або сплатити грошові кошти на визначених у ньому умовах. [4]

Проект «Аграрні розписки в Україні» впроваджується Міжнародною фінансовою корпорацією (IFC), членом групи Світового банку, в партнерстві зі Швейцарською Конфедерацією. Практичне застосування аграрних розписок в Україні розпочалося в 2014 році в Полтавській області. Незабаром до використання цього інструменту фінансування підключилися ще три області - Харківська, Черкаська та Вінницька, а восени 2016 року проект охопив ще чотири області - Миколаївську, Сумську, Тернопільську та Хмельницьку. Метою Проекту є покращити доступ до фінансових ресурсів для малих та середніх сільгосптоваровиробників шляхом запуску в Україні фінансового інструменту «аграрні розписки». Основні партнери Проекту: органи державної влади (Міністерство аграрної політики та продовольства України, Міністерство юстиції України); приватний сектор (постачальники матеріально-технічних ресурсів, банки, зернотрейдери), міжнародні організації. У результаті роботи Проекту малі та середні сільськогосподарські товаровиробники отримують ефективний інструмент, що сприятиме залученню додаткових фінансових ресурсів за рахунок прозорості відносин із кредитором та здешевлення процедури оформлення у порівнянні з іншими інструментами.

Механізм кредитування сільськогосподарських виробників через систему аграрних розписок передбачає взаємодію значного кола суб'єктів з визначеними правами та обов'язками. Основними учасниками фінансово-кредитних правовідносин є сільськогосподарське підприємство (боржник), яке видає аграрну розписку, та фізична або юридична особа (кредитор), яка надає грошові кошти, послуги, постачає товари, виконує роботи як зустрічне зобов'язання за аграрною розпискою. Відповідно до законодавства аграрні розписки підлягають нотаріальному посвідченню, а відомості про них вносяться до Реєстру аграрних розписок особою, яка вчиняє нотаріальні дії. Держателем Реєстру аграрних розписок (далі – Реєстр) є Міністерство аграрної політики та продовольства України (далі – Мінагрополітики України), що забезпечує його ведення. Для адміністрування Реєстру наказом центрального органу виконавчої влади, що формує та забезпечує реалізацію державної аграрної політики, створена спеціально уповноважена структура ДП «Аграрні реєстри», яке на госпрозрахункових засадах забезпечує накопичення, оброблення, зберігання та подання інформації про видані боржниками аграрні розписки. [3]

Аграрні розписки поділяють на товарні та фінансові відповідно до виду зобов'язання.

Товарна аграрна розписка - це аграрна розписка, що встановлює безумовне зобов'язання боржника за аграрною розпискою здійснити поставку узгодженої сільськогосподарської продукції, якість, кількість, місце та строк поставки якої визначені аграрною розпискою.

Фінансова аграрна розписка - це аграрна розписка, що встановлює безумовне зобов'язання боржника сплатити грошову суму, розмір якої визначається за погодженою боржником і кредитором формулою з урахуванням цін на сільськогосподарську продукцію у визначеній кількості та якості.

Перевагою аграрних розписок для кредитора є те, що це більш надійний інструмент. За аграрною розпискою передбачена обов'язкова застava (майбутній врожай), механізм стягнення за виконавчим написом нотаріуса та Реєстр аграрних розписок, який, по суті, виконує роль джерела кредитної історії про боржника. Крім того, аграрна розписка – це можливість виходу на нові ринки та нових клієнтів. Найбільша перевага аграрної розписки порівняно з векселем – це гнучкість. Вексель, на відміну від аграрної розписки, може бути виконаний тільки шляхом сплати грошових коштів. Аграрна розписка може бути фінансовою та товарною, тобто агровиробник може вибрати, яка форма розрахунків йому зручніша: фінансова чи товарна. Як правило, кредит під вексель може бути виданий тільки за умови його авалування (поруки банку), що, відповідно, підвищує вартість його оформлення. Заставою за векселем може бути товар або кошти на рахунках, тоді як заставою за аграрною розпискою може бути майбутній врожай, тобто агровиробнику не потрібно додаткове заставне майно для оформлення аграрної розписки. За аграрною розпискою примусове виконання відбувається протягом 7 днів, тоді як за векселем може тривати декілька місяців. За векселями немає єдиного джерела кредитної історії боржників, по суті, це може бути лише реєстр виданих векселів компанії-векселедавця. За аграрною розпискою існує єдиний відкритий державний реєстр – Реєстр аграрних розписок – де

можна перевірити їх виконання. Аграрна розписка вигідніша й порівняно з банківським кредитом. Згідно з наявною практикою аграрна розписка швидша в оформленні (до 2 тижнів порівняно із 4 тижнями на банківський кредит). Банківський кредит – це фінансовий, тоді як аграрна розписка може бути товарною і передбачати, фактично, обмін певних ресурсів на сільськогосподарську продукцію.

За інформацією прес-служби Міністерства аграрної політики та продовольства України, станом на вересень 2017 року оформлено 149 аграрних розписок, з яких 6 — товарні і 87 — фінансові. Загалом успішно виконано та закрито 57 аграрних розписок. Наразі не було жодного повідомлення про невиконання зобов'язань позичальником. Це ще раз засвідчує, що малі та середні сільгоспвиробники залишаються надійними партнерами для банків та надавачів матеріально-технічних ресурсів.

Список регіональних лідерів очолила Вінницька область. Тут загалом вже виписали 40 аграрних розписок. Полтавська область за цим показником посідає друге місце — 36 аграрних розписок, а Черкаська — третє — 33. [2]

На сьогодні аграрні розписки діють у секторах овочівництва, ягідництва та органічного землеробства. Наступним етапом розвитку аграрних розписок буде використання їх у сфері тваринництва.

Кожному стартовому року властива така особливість — певний час витрачається на знайомство з новим інструментом фінансування, з особливостями роботи з ним, з можливостями кредиторів та потребами позичальників. З цієї причини тернопільські сільгоспвиробники і їх колеги з Хмельницької, Сумської та Миколаївської областей почали виписувати аграрні розписки лише з початку поточного року. І якби не ця обставина, то вони сьогодні мали б набагато ліпші показники.

Поширення аграрних розписок по всій Україні – це головна мета координаторів проекту «Аграрні розписки в Україні». Це стратегічне завдання було визначено ще в момент запровадження цього інструменту, але нині ми маємо всі можливості його реалізувати.

Список використаної літератури:

1. Калетнік, Г. М. Аграрна розписка як альтернативний варіант фінансового забезпечення аграрного виробництва [Текст] / Г. М. Калетнік, Г. О. Пчелянська, С. М. Терещук // Збірник наукових праць ВНАУ. Серія : Економічні науки. – 2012. – № 4(70). – Т. 2. – С. 74-79.
2. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://minagro.gov.ua>
3. Правдюк Н.Л. Аграрні розписки як альтернативна форма кредитування сільськогосподарських підприємств: обліковий аспект / Н.Л. Правдюк // Облік і фінанси. – 2016. - №4(74). – С.69-79.
4. Про аграрні розписки : Закон України від 06.11.2012 р. № 5479-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5479-17>
5. Феняк Л.А. Інституційні засади функціонування інвестиційного ринку України // Л.А. Феняк. Забезпечення соціально-економічної стабільності України в умовах глобалізаційних процесів: Колективна монографія.- під ред. Ціхановська В.М., Головна О.М. – Вінниця. – 2013.- С. 247-266.